

5. 12. 2001

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Otázky kolem policejní provokace a institutu agenta - provokatéra

Policejní provokace je založena na institutu agenta - provokatéra, který vlastní aktivní činností působí na jinou osobu, podněcuje ji a svádí ke spáchání trestného činu zejména tím, že pro jeho páchání nebo dokončení vytváří předpoklady a podmínky, a to s cílem pachatele udat či získat jeho doznání.

Policejní provokace je založena na institutu agenta - provokatéra, který vlastní aktivní činností působí na jinou osobu, podněcuje ji a svádí ke spáchání trestného činu zejména tím, že pro jeho páchání nebo dokončení vytváří předpoklady a podmínky, a to s cílem pachatele udat či získat jeho doznání. V praxi se většinou jedná o situace, kdy orgán policie o určité osobě pojme podezření, že by tato osoba mohla za jistých okolností spáchat trestný čin, a proto jí skrze nastrčenou osobu tj. agenta - provokatéra, vytváří podmínky příznivé pro spáchání tohoto trestného činu příp. pro jeho dokončení.

V našem právním řádu respektive v oblasti norem trestního práva nenalezneme žádná ustanovení, která by výše nastíněný postup policejních složek nějakým způsobem upravovala. Při hodnocení trestnosti trestného činu spáchaného na základě policejní provokace a vůbec při řešení otázky přípustnosti policejní provokace v našem trestním řízení je tak zapotřebí obrátit svou pozornost jednak na Listinu základních práv a svobod a dále také na Úmluvu o ochraně lidských práv a svobod.

V Listině základních práv a svobod v článku 8 odst. 2 je zakotvena jedna ze základních ústavněprávních zásad demokratického a právního státu, a sice že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. V souladu s Listinou základních práv a svobod a jejího článku 39 je dále potřeba uvést, že jednání fyzické osoby je nutno považovat za trestný čin, jen jestliže je za takové označeno zákonem.

Česká republika je vázána i Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod, která ve svém článku 8 zakotvuje právo na spravedlivý proces, podle kterého má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Evropský soud pro lidská práva se vyjádřil k výkladu tohoto článku i v souvislosti s policejní provokací. Z jeho stanoviska vyplývá, že ke spáchání trestného činu, který byl vyvolán zásahem policistů nemůže dojít, a také že použití agenta - provokatéra je v rozporu s Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod a případné použití tohoto institutu by znamenalo porušení práva na spravedlivý proces garantovaného zmiňovanou Úmluvou.

V současné době existuje v naší republice pouze minimální judikatura, jež se zabývá otázkou přípustnosti policejní provokace a trestnosti činů vyprovokovaných policií. K dané problematice se vyjadřuje nález Ústavního soudu ze dne 22.6. 2000 vydaný pod sp. Zn. III ÚS 597/99. Ústavní soud konstatoval, že český právní řád inkriminovaný postup policejních složek neupravuje a ani jej nezná, což je přirozené a samozřejmé, protože v demokratické společnosti a v právním státě musí být takový postup policie vyloučen, a pokud je takovým způsobem policií postupováno, je nutně takový postup označit nejen za protizákonný, ale i protiústavní.

Ústavní soud došel k názoru, že by bylo nepřijatelným porušením článku 39 Listiny základních práva

svobod a článku 7 odst 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem.), jestliže jednání státu (policie) se stává součástí skutkového děje, celé poslušnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá. Je tedy nepřipustný takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání.

Z uvedeného tedy vyplývá, že není možné, aby se policejní orgán podílel na dotváření skutkového děje, jež zakládá trestný čin či dokonce, aby tento skutkový děj vytvářel. Případné trestné stíhání za trestný čin, jehož spáchání bylo vyprovokováno policií, je pak protiústavní a nezákonné, protože není v souladu s trestním řádem, jež stanoví, že nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem který stanoví trestní řád. Pachatel trestného činu, který byl spáchán na základě policejní provokace, je beztrestný. Spáchaný trestný čin totiž postrádá jeden ze základních znaků, protože chybí materiální stránka trestného činu, kterou je nebezpečnost činu pro společnost.

Někteří teoretici se domnívají, že aktér provokace se dopouští jím vyprovokovaného trestného činu jako nepřímý pachatel. Osobu vyprovokovanou totiž zneužívá jako živého nástroje. Provokace tak vylučuje trestnost činu vyprovokované osoby, která by za něj neměla být odpovědná.

Je proto nutné, aby tam, kde stát zasahuje do soukromí občanů nebo kde jeho úředníci nevystupují zřetelně a vždy proti páčání trestné činnosti, ale předstírají, že jsou s ní srozuměni, byla taková činnost podřízena velmi přísně kontrole jiných nezávislých orgánů. Z tohoto hlediska je důležité upozornit, že naše právní úprava obsahuje ustanovení, které se týkají skrytého agenta, a to agenta - kontrolora. Tato úprava je od ledna příštího roku nově včleněna do trestního řádu. Podle těchto ustanovení je použití agenta jedním z operativně pátracích prostředků, které je přípustné, je-li vedeno trestní řízení pro zvláště závažný úmyslný trestný čin, pro trestný čin spáchaný ve prospěch zločinného spolčení nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Je však samozřejmě bezpodmínečné, aby agent - kontrolor při svém úkolu dodržoval stanovené zákonné meze své činnosti.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námítky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)

- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)